

Uvod u kršćansku teologiju

Promišljen i konstruktivan međureligijski dijalog ne ovisi samo o otvorenosti dijaloških partnera prema različitim perspektivama, već i o pouzdanoj osnovi točnih informacija o različitim vjerovanjima o kojima se raspravlja. Za one koji žele steći osnovno razumijevanje temeljnih načela kršćanske vjere, ovaj rad nudi kratak pregled povijesti kršćanstva i sažima središnja kršćanska vjerovanja o Bogu, Isusu Kristu, Trojstvu, Bibliji i autoritetu, grijehu i pomirenju, sakramentima, duhovnim praksama i etičkom životu.

UVOD

Ovaj rad uvod je u osnove kršćanske teologije kako se ona shvaća u američkom kontekstu. On pojašnjava glavna vjerovanja odnosno nauke koje općenito prihvaćaju svi kršćani, no također naglašava teološku raznolikost kršćanskih crkava. Drugim riječima, iako se svi kršćani drže ovdje opisanih nauka, različite skupine kršćana često ih različito tumače. Ova neslaganja često imaju povijesne korijene, stoga je povijesni razvoj kršćanstva neodjeljiv od razvoja kršćanske nauke. Zato ovaj rad prije rasprave o glavnim kršćanskim vjerovanjima donosi pregled povijesnog razvoja kršćanstva.

Kao i kod svake druge vjerske tradicije, složenost kršćanske teologije i povijesti ne može se potpuno objasniti u kratkom radu. Ipak, nešto znanja o ovim specifičnostima nužno je za točno razumijevanje kršćanstva.

KRATKA POVIJEST KRŠĆANSTVA

Povijest kršćanstva organski se razvija tijekom vremena. Najčešće se smatra da počinje s Isusom, koji je rođen prije dvije tisuće godina. No, s obzirom da je Isus bio Židov, neki smatraju da su kršćanski korijeni stari koliko i početci židovstva. Kako bi ilustrirao golemi raspon povijesnog razvoja, ovaj podnaslov podijeljen je u četiri dijela. Prvi dio bavi se korijenima kršćanstva između prvog i trećeg stoljeća n.e. ("nova era" ili "naša era", koja računa vrijeme od Isusova rođenja); drugi dio opisuje razvoj kršćanstva tijekom srednjeg vijeka; treći dio istražuje protestantske reformacije tijekom 1500-tih i njihov utjecaj na današnje kršćanstvo.

Počeci kršćanstva (1. - 300. n.e.)

Kršćanstvo je počelo kao pokret unutar židovstva u prvom stoljeću n.e. U to je vrijeme židovski učitelj kojega danas poznajemo kao Isus iz Nazareta javno naučavao o skorom dolasku Kraljevstva Božjeg. Kako navodi kršćansko Sveto pismo (koje se među kršćanima najčešće naziva Novi zavjet), Isus je okupio skupinu od dvanaest židovskih učenika, kao i mnoge druge sljedbenike. Zajednički su propovijedali siromašnima i izopćenima na području današnjeg Izraela i Palestine. Oko 33. godine n.e. rimski je namjesnik uhitio i smaknuo Isusa. No, Isusovi su sljedbenici tvrdili da je uskrsnuo od mrtvih; počeli su vjerovati da je on Sin Božji te da su ih njegova smrt i uskrsnuće spasili od njihovih grijeha. Kako je njihova vjera rasla, Isusa su prozvali "Krist" – što znači Mesija odnosno Pomazanik. Ovaj naslov u skladu je s proročanstvima židovske Biblije, odnosno hebrejskog Svetog pisma (kojega kršćani najčešće nazivaju Stari zavjet). U tome leži podrijetlo imena "Isus Krist", zbog kojega su se Isusovi sljedbenici počeli nazivati "kršćani".

Nakon Isusove smrti "kršćani" su se identificirali kao sljedba unutar židovstva. Ta skupina Židova vjerovala je da je Isus Mesija kojega najavljuje hebrejsko Sveto pismo te čiji su dolazak dugo očekivali. No, kako je vrijeme prolazilo, većina Židova nije povjerovala da je Isus Mesija te su razlike među njima i "kršćanskim" Židovima narasle. K tome, mnogi ne-Židovi povjerovali su u Isusa. Na taj je način "kršćanstvo" postupno postalo vjerski pokret različit od židovstva kakvog danas poznajemo.

Tijekom slijedećih nekoliko generacija kršćani su u različitim dokumentima objedinili svoja zajednička sjećanja na Isusov nauk i izreke. Među ovim dokumentima danas su najpoznatije četiri pripovijesti o Isusovu životu, smrti i uskrsnuću koje se nalaze u kršćanskom Svetom pismu – "Evandjelja" po Mateju, Marku, Luki i Ivanu. U ovim je ranim godinama među kršćanskim zajednicama također kružilo još mnogo tekstova o njihovoj vjeri da je Isus Mesija te o načinu na koji bi kršćani trebali živjeti i obavljati bogoslužje. Pisma apostola Pavla i nekolicine drugih autora kasnije su, uz četiri Evandjelja, uvrštena u kršćansko Sveto pismo. Kršćani su stoljećima raspravljali oko pitanja koje će dokumente uključiti u svoje Sveto pismo. Najstariji poznati popis onih 27 dokumenata koji se sada smatraju Svetim pismom pojavio se tek 367. godine n.e., no tada taj popis vjerojatno još nisu prihvatile sve kršćanske zajednice.

Daljnji razvoj (300. – 1500. n.e.)

Kršćanska vjerska praksa postupno se počela razlikovati od židovske, stoga su se kršćani u prvom razdoblju okupljali u malim zajednicama diljem Bliskog i Srednjeg istoka, a njihov način života razlikovao se od grada do grada. Štoviše, kršćanstvo je, prema rimskom zakonu, često bilo zabranjivano, a mnogi su vjernici bili proganjani i ubijani zbog ispovijedanja svoje vjere. 313. godine n.e. rimski car Konstantin preobratio se na kršćanstvo i učinio ga legalnim, čime su progoni gotovo potpuno prestali. Primijetivši da se kršćani međusobno ne slažu oko mnogih važnih pitanja, kao što je odnos između Isusa i Boga, te da teološke rasprave dovode do nemira i zbrke u njegovom

carstvu, Konstantin je 325. godine n.e. pozvao kršćanske vođe (biskupe) na koncil u gradu Niceji. Ovaj prvi veliki kršćanski koncil razjasnio je središnje teološka pitanja, uključujući nauku o Trojstvu i Isusovu božanstvu (vidi raspravu niže). Najvažniji pisani doprinos ovog koncila bilo je Nicejsko vjerovanje. U godinama nakon Nicejskog koncila uslijedile su još mnoge teološke rasprave, stoga je drugi veliki koncil, održan u Carigradu 381. godine n.e., proširio Nicejsko vjerovanje te time stvorio duži iskaz vjere koji se i danas izgovara u mnogim kršćanskim crkvama. (Za cjeloviti tekst toga vjerovanja vidi Prilog.)

Iako su se žustre rasprave oko važnih teoloških pitanja nastavile, proces ujedinjavanja kršćanskog nauka nastavio se Tijekom vladavine cara Teodozija u 4. stoljeću, na što je velik utjecaj imala teologija biskupa Augustina iz Hipona (r. 336. – u. 430.). Gotovo 70 godina nakon što je Konstantin legalizirao kršćanstvo, Teodozije ga je učinio službenom vjerom Rimskog carstva. Kršćanstvo se nakon toga počelo naglo širiti. Neki su se preobraćali na kršćanstvo zbog društvenog napretka ili iz straha od rimskih vlasti, no mnogi su se preobratali svojevolumno. Ova preobraćenja učinila su kršćanstvo vodećom religijom u Rimskom carstvu, koje je tada obuhvaćalo većinu teritorija Europe i Sjeverne Afrike.

Nedugo nakon Teodozijeva dekreta Augustin je postao biskupom grada Hipona u Sjevernoj Africi. Preobratio se na kršćanstvo u odrasloj dobi te postao jedan od najutjecajnijih teologa u povijesti kršćanske Crkve. U to doba još se uvijek sporilo oko osnovnih kršćanskih vjerovanja, stoga je velik dio Augustinove teologije artikuliran kao odgovor na tumačenja vjere njegovih suparnika te kao odgovor na nekršćanske religije četvrtog i petog stoljeća. Tijekom ovih sporova Augustin je napisao značajne spise u kojima istražuje Trojstvo i ljudsku grešnost, kao i odnos između crkve i države. Augustinovi brojni spisi izvršili su golemi utjecaj na kršćansku misao od petog stoljeća, pa sve do protestantske reformacije šesnaestog stoljeća, pa i kasnije.

Usprkos njegovu golemom utjecaju, Augustin nije stao na kraj sporovima unutar kršćanstva. Crkveni koncili nastavili su se održavati svakih 50-100 godina, a na koncilskim su se raspravama pitanja o Isusovoj ljudskosti i božanstvu – odnosno o njegovu identitetu Sina Božjeg – pokazala kao nepresušno vrelo kontroverzi. Promišljajući o tim pitanjima, kršćani iz različitih dijelova svijeta bili su pod utjecajem filozofskih tradicija kultura u kojima su živjeli. Najznačajnije razlike pojavile su se između kršćanskih vođa na latinskom Zapadu i onih na grčkom Istoku. 1054. godine n.e. ta su neslaganja kulminirala u obliku "Velikog crkvenog raskola" koji je podijelio kršćanstvo na dva glavna usmjerenja, Istočno i Zapadno. Danas Istočno kršćanstvo obuhvaća Pravoslavne crkve, dok Zapadno kršćanstvo obuhvaća Katoličku i protestantske crkve. S obzirom da Pravoslavna crkva u Americi obuhvaća tek oko jedan posto kršćana u Sjedinjenim Američkim Državama, ovaj uvod će dalje razmatrati samo Zapadno kršćanstvo.

Zapadno kršćanstvo u Europi je procvatilo u razdoblju razvijenog srednjeg vijeka između 11. i 13. stoljeća. Nadahnulo je izuzetnu umjetnost, glazbu i arhitekturu. Kako su se počela osnivati prva sveučilišta, kršćanska teologija postala je izuzetno sistematizirana, posebno u djelima Tome Akvinskog (r. 1225. – u. 1276.). Papa, vođa Zapadne kršćanske crkve, bio je važna figura u europskoj politici. No, tijekom 14. i 15. stoljeća papinstvo je izgubilo dio svog moralnog autoriteta zbog raširene korupcije u Crkvi te su mnogi kršćani počeli propitivati moć Rima.

Pojava protestantskog kršćanstva (1500. n.e. – danas)

Ta su pitanja u 16. stoljeću dovela do još jednog velikog raskola unutar Kršćanske crkve. Ono što danas poznajemo kao protestantizam pojavilo se u današnjoj Njemačkoj, gdje su kršćani protestirali (odatle naziv "protestant") protiv zloraba u Kršćanskoj crkvi.

Ključna figura njemačkog protesta bio je kršćanski redovnik Martin Luther (1483. – 1543.). 1517. Luther je sastavio 95 teza u kojima kritizira različite oblike zlorabi u crkvi, od kojih je najznačajnija bila praksa prodavanja "indulgencija". Indulgencije su izvorno bile darovi kojima su pokajani grešnici iskazivali zahvalnost Bogu jer im je oprostio grijeh. Ova se praksa sve više zlorabila te je do početka 16. stoljeća počelo izgledati kao da Crkva prodaje oprost, umjesto da samo prima darove vjernika. Luther je kritizirao ovu praksu jer je umanjila važnost pokore, a kršćane uvjerila da mogu kupiti Božji oprost. Luther je, s druge strane, propovijedao da je spasenje Božji dar koji se može steći samo vjerom te nakon pokajanja. Luther se također protivio hijerarhijskom ustroju Crkve, tvrdeći da bi svaki kršćanin mogao jednako dobro tumačiti Bibliju i služiti kao svećenik; ta ideja danas je poznata kao "svećenstvo svih vjernika". Njegova reformna nastojanja naišla su na otpor crkvenih vlasti, koje su 1522. osudile njegove teološke stavove. Luther je nastavio s reformnim nastojanjima te su njegovi sljedbenici kasnije osnovali novu kršćansku skupinu, različitu od Zapadne, odnosno "Katoličke" crkve. Ti su kršćani postali poznati kao "Luterani" te ostali najbrojniji u Njemačkoj.

Drugi reformacijski pokreti uskoro su uslijedili nakon Lutherovog. Među najuspješnije se ubrajaju kalvinistička, engleska i radikalna reformacija; iz tih su pokreta kasnije izrasle mnoge nove crkve (tzv. "denominacije"). Calvinisti su naziv dobili po francuskom odvjetniku i teologu Jeanu Calvinu (1509. – 1564.), koji je pobjegao iz katoličkog Pariza kako bi izbjegao progon zbog svojih vjerskih ideja. Uskoro se doselio u protestantsku Ženevu. Dok su mnoge Calvinove ideje bile bliske Lutherovima, Calvin je zagovarao bliži odnos između crkve i države. Calvinove ideje utjecale su na mnoge u Zapadnoj Europi, uključujući i englesku skupinu koja je kasnije postala poznata kao Puritanci. Puritanci su u kasnom 17. stoljeću prešli Atlantski ocean i naselili se u Sjevernoj Americi, zbog čega je u SAD-u snažno prisutna reformirano-kalvinistička tradicija. Mnoge današnje američke protestantske skupine vuku korijene iz kalvinizma, uključujući prezbiterijance, kongregacionaliste i Američku reformiranu crkvu.

Engleska reformacija počela je 1529. godine, kada je kralj Henrik VIII. odlučio poništiti svoj brak usprkos papinom protivljenju. Kako bi vjerski opravdao poništenje braka, Henrik je osnovao Englesku, odnosno "Anglikansku" crkvu te je sebe učinio naslovnim poglavarom. Ta je crkva kasnije prisvojila mješavinu protestantskih i katoličkih ideja; *39 članaka vjere*, koji su nastali u kasnijim godinama 16. stoljeća, sažimaju principe anglikanske teologije. Današnja Episkopalna crkva u SAD-u ima anglikanske korijene.

Anabaptistički pokret, koji se naziva i "radikalna reformacija", oštrije se razgraničio od Rimske vjere nego luterani ili kalvinisti. Anabaptisti su odbacili neke bogoštovne običaje koje su luterani

i kalvinisti nastavili praktimirati. Najznačajnije, odbijali su krstiti novorođenčad te su krštenje odgađali do dobi kada ga je osoba mogla sama zatražiti. Danas u SAD-u kvekeri i menoniti imaju podrijetlo u anabaptistima. Većina ih je prihvatila suvremen način života, no postoje male skupine koje žive u izoliranim zajednicama i svjedoče svoju vjeru jednostavnim načinom odijevanja te očuvanjem tradicionalnog načina života. Dobro poznati primjer je zajednica Amiša u Pennsylvaniji.

Te četiri skupine – kalvinisti, anglikanci i anabaptisti – predstavljaju najstarije oblike protestantskog kršćanstva. Kao odgovor na protestantske reformacije, Katolička crkva uvela je neke reforme i potvrdila neke nauke, a najznačajnije odluke donesene su prilikom Tridentskog koncila (1541. – 1563.); ovaj odgovor Crkve postao je poznat kao "protureformacija". No, u pogledu ustroja, Katolička crkva danas ima gotovo isti oblik kakav je imala u srednjemu vijeku; Rimokatoličke crkve u SAD-u dio su svjetske Rimokatoličke crkve.

Broj protestantskih denominacija nastavio je rasti tijekom 18. i 19. stoljeća. Kako su kršćani nastavili razvijati i prilagođavati reformacijske ideje, u Engleskoj i SAD-u nastala su nova kršćanska usmjerenja, kao što su wesleyevci, koji uključuju metodiste i neke pentekostalce, restoracionisti, konkretno Kristove crkve i zajednice Kristovih učenika, te baptisti. Baptisti su danas najveća protestantska denominacija u SAD-u, sa oko 47 milijuna članova Američkih, Sjevernih ili nezavisnih baptističkih crkava.

OSNOVNI POJMOVI KRŠĆANSKE TEOLOGIJE

Imajući na umu ovu kratku povijest kršćanstva, možemo samo zamisliti koliko je teško sažeti osnove kršćanske teologije. No, i katolici i protestanti su kršćani, stoga njihova vjerovanja i vjerska praksa dijele neke osnovne i ključne sličnosti. Oni štiju jednog Boga koji se objavljuje kao Trojstvo; vjeruju da su svi ljudi grešnici koje je od grijeha spasila Božja milost po Isusu; naučavaju da je Biblija Božja riječ; bogoštovlje i molitvu smatraju važnima; imaju zajedničke sakramentalne prakse; te nastoje moralno živjeti.

Bog

Kršćani vjeruju u Boga koji je sveprisutan. Taj Bog istovremeno se smatra imanentnim, odnosno prisutnim na svijetu, te transcendentnim, posjedujući egzistenciju daleko onkraj svijeta i onkraj ljudske mašte i iskustva. Kršćani vjeruju da pojedinačne osobe i skupine mogu imati osoban odnos s Bogom, no Bog uvijek ostaje otajstvo koje nadilazi ljudsko razumijevanje. Ovakvo razumijevanje Boga zajedničko je katolicima i protestantima, no katolici stavljaju veći naglasak na Božju imanentnost nego što to čine protestanti. To je pogotovo vidljivo u njihovom razumijevanju sakramenata, što ćemo objasniti u kasnijem podnaslovu.

Što to znači smatrati da je Bog istovremeno u svijetu i onkraj svijeta? S jedne strane, Bog se nalazi onkraj izravnog ljudskog iskustva i razumijevanja. Slično kao i muslimani, kršćani sa strahopoštovanjem gledaju na Božju veličinu i vlast nad zemljom. Kršćani kažu da, baš kao što oko ne može gledati izravno u sunce, tako niti ljudska bića ne mogu sasvim spoznati Božje veličanstvo. S druge strane, Biblija je prepuna zemaljskih analogija za Boga, kao što je roditelj, pastir, žena koja traži izgubljeni novčić, kralj, pa čak i kvočka. Kršćani, dakle, također vjeruju da Bog voli čovječanstvo, poput pastira koji se brine za stado ili roditelja koji odgaja djecu. Kršćanima je izazovno održavati uravnotežen pogled na Boga koji je u svijetu no istovremeno ostaje tajna koja nadilazi njihovo razumijevanje. Stoga kršćani osjećaju naklonost, ljubav i povjerenje prema Bogu: oni prepoznaju Božje veličanstvo, no također su zahvalni na Božjoj skrbi za njih i za čitav svijet.

Kršćanko razumijevanje Boga prvenstveno dolazi iz Svetog pisma. hebrejsko Sveto pismo prikazuje Boga kao Gospodara svega, jedino istinsko božanstvo u kozmosu. Kršćansko Sveto pismo preuzima ovaj naglasak na monoteizmu te opisuje Boga kao nestvorenog i nenadmašivog. Na primjer, Isus u Evanđeljima naučava samo prema Božjem autoritetu. Kršćani naglašavaju Božju vlast nad svime što postoji. Smatraju da su time vjerni Svetome pismu (i Hebrejskom i Kršćanskom) te Isusovu nauku. Štoviše, prema kršćanskoj tradiciji grijeh je definiran kao odvratanje od Boga.

Kršćane od drugih monoteista razlikuje njihova vjera u Isusa kao Božjeg sina. Nekršćani s pravom pitaju: ako kršćani vjeru da je Isus sin Božji te ga štiju kao Boga, kako onda mogu tvrditi da su monoteisti? Odgovor se, za kršćane, nalazi u kršćanskom nauku o Trojstvu. Kako bismo razumjeli Trojstvo, najbolje je da prvo pogledamo kršćanko vjerovanje u Isusa kao istovremeno Boga i čovjeka, jer je upravo najranije kršćansko razumijevanje Isusa kao Boga i čovjeka potaklo razvoj nauka o Trojstvu.

Isus Krist

Kršćanska vjerovanja o Isusu temelje se u Svetom pismu i drugim povijesnim izvorima i dokumentima. Kako smo ranije spomenuli, četiri Evanđelja sadrže pripovijest o Isusovu životu i naučavanju, dok ostatak Svetog pisma sadrži pisma koja su napisali apostol Pavao i drugi autori iz najranijih kršćanskih generacija. Ti dokumenti opisuju vjeru ranih zajednica u poruku Isusova nauka te način na koji su zajednice širile tu poruku.

Sveto pismo izvještava da za Isusova života nije postojao konsenzus oko toga tko on jest, čak ni među onima koji su ga poznavali. No, već su u vrijeme njegove službe učenici ponekad vjerovali da je on Mesija i Sin Božji, dok su ga drugi ljudi smatrali prorokom ili naprosto velikim učiteljem. Isusovi sljedbenici počeli su vjerovati da je on Sin Božji tijekom postupnog procesa koji je počeo već za Isusova života te se nastavio nakon njegove smrti i uskrsnuća. Postupni razvoj ovog nauka očigledan je u Svetom pismu i drugim povijesnim dokumentima koji opisuju bogoslužje ranih kršćanskih zajednica. Kako smo spomenuli, najraniji kršćani bili su Židovi koji su nastavili

vjerovati u jednog Boga. Ovi su se kršćani prisjećali i s mukom nastojali razumjeti Isusovo obećanje, zabilježeno u Evanđeljima, da će još uvijek biti s njima kada ga više ne budu mogli vidjeti, te da će im poslati svoga Duha. Postupno, uz mnogo molitve, bogoslužja i rasprava, kršćani su došli do vjere da je Bog s njima na tri različita načina: "Otac" odnosno Bog hebrejskog Svetog pisma, Isus Sin i Duh.

Prošla su stoljeća prije nego su kršćani službeno odlučili da mogu vjerovati u Isusovo božanstvo bez da istovremeno žrtvuju svoju vjeru u jednog Boga. Kako je to moguće? Na velikim crkvenim koncilima u Niceji, Kalcedonu i kasnijima, kršćani su utvrdili da je Isus istovremeno potpuno čovjek i potpuno Bog. Tvrdili su da samo Bog može spasiti čovječanstvo, no samo čovjek može platiti dug Bogu koji je nastao zbog grijeha. Stoga su počeli vjerovati da je Isus u potpunosti iskusio ljudsku egzistenciju – uključujući rođenje, život i smrt – no ipak je bio božanske naravi. Kršćani Isusovu majku Mariju smatraju "Majkom Božjom", jer je rodila Božjeg sina. Vjeruju da je Bog u Isusu postao čovjekom kako bi ljudima omogućio pristup Božjoj milosti, a Isusa smatraju savršenim ljudskim bićem, odnosno potpunom objavom Božjeg plana za čovječanstvo. Zbog svoje vjere u Isusa, kršćani vjeruju da je Bog s njima, voli ih i spašava od grijeha i smrti te će ih uzdići u vječni život. No, Isusovo istovremeno božanstvo i ljudskost tajna su koju kršćani ispovijedaju vjerom, no ne mogu ju do kraja objasniti.

Kršćani također vjeruju da je Isus čovječanstvu donio Božji oprost grijeha. Kršćani ovo nazivaju "spasenje" odnosno "iskupljenje". "Spasenje" znači da je grijeh oduzet, a ljudi su pomireni s Bogom. Svi kršćani vjeruju da je Isus to postigao, no nije postojao konsenzus oko pitanja kako je točno to postigao, s obzirom je u Svetom pismu opisano na različite načine. Na primjer, riječ "iskupljenje" najčešće se odnosi na vjerovanje da je Isusova smrt na križu postigla oduzimanje grijeha; križ stoga istovremeno simbolizira ljudski grijeh i Božju milost. No, neki kršćani protive se "teologiji iskupljenja" stoga što ona Boga prikazuje kao okrutnog i neodgovornog roditelja koji osuđuje dijete na stravičnu smrt. Ti kršćani radije naglašavaju Isusovu službu poučavanja i iscjeljivanja kao ono što ljude pomiruje s Bogom, dok Isusovu smrt smatraju tragedijom koju su skrivili grešni ljudi, a ne predvidio Bog. Usprkos ovim razlikama, svi kršćani vjeruju da ih Bog putem Isusa spašava od grijeha i obećaje im vječni život.

Trojstvo

Prethodni podnaslov objasnio je način na koji su ranokršćanska iskustva i sjećanja na Isusa dovela kršćane do vjerovanja da je Bog prisutan među njima na tri načina. Nauk o Trojstvu jedna je od točaka kršćanske teologije koju je najteže objasniti. Prema ovom nauku, Bog je jedno biće koje se ljudskim bićima objavljuje na tri načina: kao Otac, Sin (Isus) i Duh. U svjetlu ove tvrdnje, kršćanski monoteizam lako se može dovesti u pitanje. Ako je Bog hebrejskog Svetog pisma Bog, ako je Isus Bog te ako je Duh također Bog, kako onda kršćani mogu tvrditi da vjeruju u jednog Boga, a ne u tri Boga?

U svjetlu njihovih susreta s Isusom, rani kršćani – koji su zadržali svoje židovske monoteističke korijene – počeli su vjerovati da je Božja trojstvena narav spojiva s monoteizmom. Sjetili su se, kao što je zapisano u Svetom pismu, da je Isus imao jedinstven odnos s Bogom, koga je zvao svojim ocem; da je Isus obećao biti s njima čak i kada im više ne bude vidljiv; te da im je Isus također rekao da će im poslati svoga Duha. Kršćani su vjerovali da im je Duh doista stigao na blagdan Pedesetnice, što je zabilježeno u Svetom pismu. Kako je vrijeme prolazilo kršćani su također počeli primjećivati da se mnogi izričaji Svetog pisma mogu tumačiti kao opisi razlikovanja unutar Boga. Na primjer, Evanđelja nalažu kršćanima da se krste "u ime Oca i Sina i Duha Svetoga". Na taj su se način tijekom nekoliko stoljeća polako razvili obrisi nauka o Trojstvu. Kao što smo spomenuli, nauk je prvi puta službeno formuliran 325. godine u vjeroispovijesti Nicejskog koncila te dalje razvijen na koncilu u Carigradu 381. godine.

Ovi koncili, naravno, nisu stali na kraj raspravama o pitanju Trojstva. S obzirom da je tu ideju teško razumjeti, kršćani nisu uvijek imali uspjeha u objašnjenjima. Nauk je povremeno degradirao u vjerovanje da se ovdje radi o tri različita božanska bića ili da se jedan Bog objavio na različite načine u različitim razdobljima. Takve koncepcije Trojstva dovele su do optužbi za politeizam. Općenito govoreći, kršćanski teolozi uspješnije su objasnili što Trojstvo nije nego što ono jest. No, tri osobe ukratko se mogu opisati na slijedeći način: Bog "Otac" je stvoritelj svega što postoji; Bog "Sin" je Isus, koji je postao čovjekom i došao na zemlju; Bog "Duh" je Božja mudrost koju je Isus poslao da bude s ljudima nakon što on napusti zemlju. Teolozi i mistici smatrali su da te tri osobe Trojstva imaju različita imena. Najčešća su Otac, Sin i Duh; druga uključuju Stvoritelj, Otkupitelj i Posvetitelj te Majka, Kćer i Mudrost.

Zaključno, kršćanska ideja Trojstva drži da je Trojstvo jedan vječni Bog koji se pojavljuje na tri načina. Kršćani vjeruju da Bog ima jednu narav koja postoji u tri osobe; stoga se smatra da tri božanske "osobe" ne postoje samo u kršćanskim iskustvima Boga već također odgovaraju zbiljskim distinkcijama u samome Bogu. Kako ovo točno funkcionira ostaje tajna. Uobičajeni način za razumijevanje Trojstva je onaj putem analogija. Na primjer, razmotrite različite uloge koje pojedina žena može imati. Ona može biti kćer, supruga i majka. U svakoj od tih uloga, ona različito djeluje unutar svojih odnosa prema ljudima oko sebe. Ona ostaje jedna žena, no istovremeno zbiljske razlike u njenoj osobnosti odgovaraju njenim različitim ulogama. Slično tome, za kršćane jedan vječni Bog je tri osobe koje dijele jednu božansku narav.

Biblija i crkveni autoritet

I katolici i protestanti Bibliju smatraju objavljenom Božjom riječi te glavnim autoritetom u pitanjima kršćanskog života i bogoslužja. Svi kršćani poštuju sposobnost pojedinaca da sami čitaju i tumače Bibliju, no to razumiju na različite načine. S jedne strane, protestantske crkve najčešće slijede jedan od središnjih principa reformacija 16. stoljeća, a to je sloboda pojedinaca da čitaju i tumače Bibliju. S druge strane, katolička crkva naglašava da bi kršćani koji čitaju Bibliju trebali uzeti u obzir dugu tradiciju crkvenih tumačenja Svetog pisma. Razmatrajući katoličko i protestantsko tumačenje Biblije, potrebno je dodatno promotriti njihove različite ideje o pojmu

crkva. Ovaj podnaslov donosi općenit opis teologije koja se nalazi u pozadini različitih kršćanskih crkava.

Općenito govoreći, protestanti na *crkvu* gledaju kao na skupinu kršćanskih vjernika koji se okupljaju kako bi štivali Boga te jedni druge podržavali u nastojanjima da žive kršćanski. Sveto pismo služi kao konačni duhovni autoritet crkve; njega pojedinačno tumači svaki vjernik, a kolektivno ga tumači zajednica. Prema Lutherovu principu svećenstva svih vjernika, zajednica može pozvati svakog pojedinca da služi kao njezin duhovni vođa ili pastor. Ne pretpostavlja se da pastor ima neko posebno razumijevanje Biblije naspram drugih pripadnika zajednice. S obzirom da *crkvu* razumiju kao određenu zajednicu vjernika, protestanti – posebno evangelički protestanti – najčešće čitaju i tumače Bibliju na način koji je relevantan za njihovu trenutnu situaciju, pri čemu se manje pažnje poklanja načinu na koji je bila tumačena u prošlosti.

Neke protestantske crkve, poput luterana, metodista i posebno episkopalaca, formalno obučavaju i imenuju voditelje crkve. U Episkopalnoj crkvi, koja je, kao što smo spomenuli, teološki spoj katoličkih i protestantskih principa, postoji hijerarhijsko ustrojstvo slično onom u Katoličkoj Crkvi. U ovim protestantskim crkvama, naglasak pri tumačenju Svetog pisma najviše je na njegovu aktualnom značenju, a manje na tradiciji prošlih tumačenja. No, one imaju dugu tradiciju znanstvenih biblijskih tumačenja.

Nasuprot većine protestanata, katolici definiraju *crkvu* kao mnogo veću zajednicu. Za katolike, crkva ne uključuje samo vjernike neke određene lokalne zajednice, već katolike diljem svijeta te čak i sve vjernike koji su umrli te za čije se duše smatra da su s Bogom. Katolička crkva ima izrazito formalan proces obuke odnosno "ordinacije" svojih službenika; njeno vodstvo sastoji se od hijerarhijske strukture koja uključuje svećenike, koji vode pojedine župe, i biskupe, koji vode sve župe na određenom području (na primjer, sve katoličke župe u istočnom dijelu Massachusettsa pod vodstvom su jednog biskupa). Biskupi, a ne pripadnici pojedinih župa, odlučuju koji će svećenik služiti u kojoj župi. Rimskog biskupa naziva se papa, a on služi kao simbolična glava svjetske Katoličke crkve. Kao "prvog među jednakima", papu se smatra Petrovim nasljednikom. Katolici ne štiju papu – samo Boga se štije – no vrlo visoko cijene instituciju papinstva jer ona simbolizira jedinstvo svjetske Katoličke crkve.

Kao što smo spomenuli, katolici, poput protestanata, vjeruju da svaki kršćanin može čitati i tumačiti Bibliju. No, u skladu s Katoličkim razumijevanjem crkve kao zajednice koja uključuje sve vjernike, čak i one koji su umrli, suvremena tumačenja Svetog pisma u obzir uzimaju tumačenja iz prošlosti. Katolička tradicija prenošenja službe upravljanja datira iz vremena kada je većina ljudi bila nepismena te kada su samo svećenici i biskupi mogli čitati i tumačiti Bibliju za narod. Često su ta tumačenja bila zapisana te su sačuvana kao kolektivna mudrost crkve. S obzirom da službeni crkveni vođe i drugi koji poznaju crkvenu povijest i teologiju imaju široko znanje o ovoj povijesnoj tradiciji svetopisamskog tumačenja, njihova mišljenja imaju težinu među pojedinačnim katolicima koji čitaju Sveto pismo. Katolička crkva, dakle, posjeduje dugu tradiciju tumačenja Svetog pisma.

No, u konačnici, Katolička crkva stavlja naglasak na konačni autoritet pojedinačne savjesti. Ona naučava da bi katolici pojedinci, koji iskreno mole i proučavaju Sveto pismo trebali slijediti

svoju savjest u duhovnim pitanjima, čak i ako se ne slažu sa crkvenim vođama te ako – što se ponekad događa u ekstremnim okolnostima – to dovede do njihova izopćenja iz Crkve. Ova mogućnost legitimnog otpora crkvenim vođama zove se "neslaganje". Ovisno o pitanju te o onome tko izražava neslaganje, crkveni vođe tretiraju neslaganje kao veći ili manji problem. Na primjer, mnogi katolici ne slažu se sa službenim stavom Crkve o pitanju kontracepcije, ali ta neslaganja nisu se smatrala dovoljno ozbiljnima da bi zahtijevala kaznu. No nekolicina američkih biskupa pokušali su disciplinirati ugledne katoličke političare koji su se odmakli od strogog crkvenog protivljenja pobačaju. Tradicija neslaganja pokazuje da iako katolici stavljaju veću težinu na crkvenu tradiciju nego protestanti, svi kršćani u konačnici se oslanjaju na Bibliju i svoju savjest kao konačni autoritet kršćanskog življenja.

Tradicionalni katolički nauči izvode svoj oblik iz Svetog pisma te o njemu ovise. Katolici smatraju svete biblijske spise nadahnutom riječi Božjom, koju su zapisali ljudi vođeni Duhom Svetim. Za katolike Biblija nije imuna na ljudske pogreške, no ona ipak predstavlja svjedočanstvo o Božjoj objavi i Njegovim namjerama za svijet. Katolička tradicija pomaže razlikovati božanske i ljudske elemente u Bibliji. Na primjer, katolici (kao i većina protestanta) biblijsko opravdanje ropstva smatraju funkcijom povijesnog razdoblja te su sigurni da je ropstvo protivno Božjoj volji. Tradicija na taj način katolicima pruža usmjerenje.

Zaključno, i protestanti i katolici vjeruju da se crkva sastoji od ljudi koji su se okupili kako bi ispovijedali svoju vjeru u Isusa i štovali Boga. Svi kršćani slažu se da je Biblija glavni autoritet kršćanskog života. Većina protestanata ispovijedaju "svećenstvo svih vjernika" te naglašavaju suvremeno tumačenje Biblije, dok katolici i neki protestanti također poštuju dugu tradiciju svetopisamskih tumačenja, uključujući i sposobnosti crkvenih vođa i teologa. Autoritet i legitimitet nekog protestantskog crkvenog vođe često je vezan isključivo uz vjernost Bibliji, dok za katolike tradicija predstavlja važan dio biblijskog tumačenja i procesa imenovanja crkvenih vođa.

Iako svi kršćani smatraju da je Biblija autoritet za kršćanski život, razlikuju se u pitanju njezi "nepogrešivosti". Suprotne strane spektra čine katolici i protestantski fundamentalisti. Katolici vjeruju da je Bibliju nadahnuo Bog, no sastavili su je različiti ljudi tijekom mnogih stoljeća, stoga nedosljednosti i kontradikcije smatraju posljedicom ljudske grešnosti ili kulturnih promjena. Za katolike izazov leži u tome da odrede koji su stihovi izravno relevantni, a koji se moraju ponovo protumačiti. Protestantski fundamentalisti vjeruju da božansko nadahnuće Svetog pisma znači da je sve što je u njemu zabilježeno doslovce istinito i slobodno od pogreške, odnosno "nepogrešivo"; smatraju da se Biblija može izravno primijeniti na suvremeni život. Evangelički, konzervativni i liberalni protestanti spadaju negdje između ova dva ekstrema. Evangelički i konzervativni protestanti najčešće smatraju da je Bibliju nadahnuo Bog, pri čemu greške predstavljaju tajne koje ljudi moraju nastojati razumjeti; liberalni protestanti biblijske nedosljednosti najčešće smatraju rezultatom ljudske pogreške i kulturne promjene.

Griješ i pomirenje

Sukladno čitanjima Biblije, kršćani vjeruju da su ljudska bića izvorno stvorena na Božju sliku, što znači da su bila potpuno dobra. No, ljudi su se poslužili svojom slobodnom voljom kako bi se odvratili od Boga, te su slijedili svoje vlastite želje umjesto Božje volje. Ovo je dovelo do univerzalne ljudske sklonosti zlu, koju kršćani zovu "iskonski grijeh"; vjeruje se da pojedina grešna djela korijene imaju u ovom stanju čovječanstva. Usprkos grešnosti, kršćani vjeruju da su ljudi ipak slika Božja; katolici imaju optimističnije stavove od protestanata po pitanju mjere do koje ta slika ostaje prisutna. Iako ljudi zadržavaju golemi kapacitet za dobrom, sklonost grijehu često nadvlada poriv činjenja dobra. To vodi do univerzalne ljudske potrebe za spasenjem od grijeha i pomirenjem s Bogom.

Kršćani razumijevaju pomirenje s Bogom kao nešto što je postigao Isus, a kršćanin prihvaća vjerom. Kako smo spomenuli u poglavlju o Isusu, njegov život, smrt i uskrsnuće otkrivaju Božju ljubav i milost. Kako su naglašavale reformacije, oprostjenje grijeha (također se naziva opravdanje) također dolazi kao dar od Boga; ono nema nikakve veze s ljudskim postignućima. Katolici i protestanti dijele ovaj pogled na opravdanje kao besplatan dar ponuđen po Isusu te prihvaćen vjerom. Iako se svi kršćani slažu da bi vjera trebala dovesti do vođenja kršćanskog života, odnosno do "dobrih djela", oni se ponekad ne slažu oko odnosa između vjere i djela. Konkretno, katolici i evangelički protestanti naglašavali su potrebu za rastom u vjeri putem dobrih djela, dok su drugi kršćani poput luterana naglašavali razlike između vjere i djela. No, nedavni dokumenti, kao što je "Zajednička izjava o nauku o opravdanju", koju su objavile Luteranska i Katoličke crkva, pokazuju da je ova konkretna razlika u postupku rješavanja.

Sakramenti

U kršćanskom bogoslužju sakramenti su obredne prakse za koje se vjeruje da ljude dovode u opipljivo zajedništvo s Bogom. Sakramente se shvaća kao vidljive znakove Božje milosti. Prilikom sakramentalnog čina izgovaraju se molitve te se ponekad koriste elementi kao što su voda, vino, kruh i ulje. Protestanti najčešće prakticiraju dva sakramenta, dok ih katolici, sukladno njihovom većem naglasku na Božjoj imanentnosti, prakticiraju sedam. Gotovo svi kršćani prakticiraju sakramente krštenja i euharistije. Za katolike, ostalih pet sakramenata čine ispovijed, potvrda, ženidba, svećenički red te bolesničko pomazanje. Sakramenti time obilježavaju važne epohe u životu kršćanina. Ovaj podnaslov opisuje sakramente krštenja i euharistije.

Krštenje je proslava ulaska pojedine osobe u kršćansku obitelj. U nekim se denominacijama, kao što su katolici i luterani, ljudi krste kao dojenčad; u drugima se krštenje obavlja kada ga osoba sama zatraži. Prema Svetom pismu, tradicija krštenja počela je s Isusom, koji se, sukladno jednom židovskom običaju, na početku svoje službe krstio vodom. Kršćani od tada obavljaju obred krštenja, što simbolizira njihov novi identitet djece Božje na početku njihova kršćanskog života. Prilikom krštenja, osoba koja se krsti – ili, u slučaju novorođenčeta, roditelji osobe – posvjedočuju svoju vjeru u Trojedinog Boga. Nakon toga se voda polijeva po glavi osobe, ili se osoba potpuno uranja u vodu, što simbolizira pranje grijeha. Krštena osoba ulazi u kršćanski život kao novo stvorenje, slobodno od iskonskog grijeha. Ovu slobodu se u zemaljskom životu ne može potpuno

iskusiti; kršćani ne tvrde da nakon krštenja više ne griješe. Oni vjeruju da Bog oprašta njihove grijehe te, uvjereni u njihovo pomirenje s Bogom po Isusu, nastoje činiti samo dobra djela. Kada ne uspiju, prisjete se Božjeg oprosta kojega simbolizira njihovo krštenje te pokušaju biti bolji.

Euharistija, koja se među protestantima najčešće naziva Večerom Gospodnjom ili pričest, drugi je sakrament koji kršćani redovito prakticiraju. U katoličkoj crkvi euharistija se prakticira svaki dan, dok ju neke protestantske crkve prakticiraju svaki drugi tjedan ili jednom mjesečno. Euharistija se najčešće događa u kontekstu bogoslužja; ona predstavlja ponavljanje posljednjeg objeda kojega je Isus blagovao sa svojim sljedbenicima prije smrti. Sveto pismo izvještava da je prilikom ovog objeda, koji je bio pashalna gozba, Isus lomio kruh i podigao kalež s vinom. Izjavio je da su kruh i vino njegovo tijelo i krv, koja je njegovim sljedbenicima dana za oprostjenje grijeha, te je svoje učenike uputio da na ovaj način jedu i piju njemu u spomen. Sukladno tome, u kršćanskom bogoslužju pastor ili svećenik uzima kruh i vino, ponavlja riječi koje je Isus izgovorio te poziva vjernike da prihvate kruh i vino u spomen na Isusa.

Kršćani su dugo raspravljali oko pitanja da li euharistijski kruh i vino samo *simboliziraju* Isusovo tijelo i krv ili doista *postaju* Isusovo tijelo i krv. Posebno su se reformatori 16. stoljeća razlikovali u svojim razumijevanjima euharistije. Luther je naučavao zbiljsku Kristovu prisutnost u euharistiji, no odbio je nagađati što to točno znači. Anglikanci su smatrali da je Krist prisutan u kruhu i vinu "u nebeskom smislu", dok je Calvin držao da ovaj sakrament naprosto podsjeća vjernike na Isusovu smrt. Katolici su u međuvremenu zadržali srednjovjekovni nauk o transupstancijaciji, ideju da se kruh i vino pretvaraju u Isusovo tijelo i krv. Danas, iako i protestanti i katolici prakticiraju euharistiju, mnoge protestantske crkve naučavaju da kruh i vino na neki način *simboliziraju* Isusovu prisutnost; Katolička crkva doslovnije tumačeći Bibliju po ovom pitanju, i dalje naučava da kruh i vino na čudesan način *postaju* Kristovo tijelo i krv.

Uz krštenje i euharistiju, drugih pet sakramenata koje izvodi Katolička crkva su pomirenje (ispovijed i oprostjenje grijeha), potvrda (zrela odluka ostanka u crkvenoj zajednici), ženidba, sveti red odnosno "ordinacija" te bolesničko pomazanje. Ovi sakramenti obilježavaju važne prijelomne točke u vjerskom životu. Mnogi protestanti također obilježavaju ove trenutke te ih opisuju sličnim terminima, no te događaje ne smatraju "sakramentima". Ta praksa vezana je uz Luthera, koji je stavljao veći naglasak na izravan odnos pojedinca s Bogom.

KRŠĆANSKE DUHOVNE PRAKSE: BOGOSLUŽJE I MOLITVA

Zajedničko bogoslužje – formalna ili neformalna okupljanja kršćana kako bi Bogu odali čast i zahvalnost – stoji u središtu svih kršćanskih denominacija. Zajedničko bogoslužje može se odvijati tijekom čitavog tjedna, no katolici i protestanti najčešće prisustvuju bogoslužju nedjeljom ujutro. Oblik bogoslužja razlikuje se među denominacijama.

Katolička misa je liturgijsko slavlje koje uključuje pjevanje hvalospjeva, molitve točno određene forme, čitanje Svetog pisma, propovijed svećenika (tzv. "homilija"), recitiranje Nicejsko-carigradske vjeroispovijedanja te sakrament Euharistije. Katolička misa često se opisuje

pojmom "visoka crkva" zbog strogo organizirane liturgije, formalnih molitvi te svećeničke obredne odore.

Protestantsko bogoslužje kreće se između "visoko crkvenih" i "nisko crkvenih" oblika. Luteransko i episkopalno bogoslužje slično je katoličkoj misi, dok je bogoslužje crkava koje proizlaze iz radikalne reformacije jednostavnije te se sastoji od pjevanja, čitanja Svetog pisma i propovijedi.

S obzirom da kršćani vjeruju u osobnog Boga koji sluša pojedince te s obzirom da Isus u Svetom pismu upućuje svoje sljedbenike da mole, kršćani mole kako bi održavali odnos s Bogom. Molitva ima mnoge oblike, uključujući obrednu molitvu prilikom bogoslužja, osobnu molitvu, zajedničku molitvu. Molitve mogu biti u tišini ili se izgovarati naglas; također se prakticiraju kontemplativni, neverbalni oblici molitve. Uobičajena je i molitva zagovora, u kojoj drugi mole u nečije ime. Kao što smo spomenuli, za katolike crkva uključuje sve vjernike, čak i one koji su umrli; stoga katolici ponekad mole svece, uključujući Mariju, majku Božju, da "posreduju" kod Boga u njihovo ime. Među svim kršćanima najčešće se prakticira molitva Gospodnja odnosno "Oče naš", koju je Isus prenio svojim učenicima u Evanđeljima. (Za cjelovit tekst molitve Gospodnje vidi Prilog.)

ETIČNO KRŠĆANSKO ŽIVLJENJE

Na koji se način ove osnove kršćanske teologije prenose u praktične postupke u životima kršćana? Odgovor na ovo pitanje je složen jer različiti izrazi kršćanske vjere dovode do različitih razumijevanja etičnosti kršćanskog življenja. No, općenito govoreći, u Evanđeljima Isus naučava da kršćani trebaju voljeti Boga i voljeti svoje bližnje kao same sebe, bilo da su bližnji prijatelji ili neprijatelji. Kršćani ne uspijevaju uvijek slijediti ovu zapovijed; no, ona se iskazuje u kršćanskim idealima poziva, pravde i misije.

Poziv

Kao i svi ostali, kršćani moraju zarađivati za život, a većina ih nije zaposlena u crkvama. No, poziv se odnosi na ideju da ljudi služe Bogu svojim svakodnevnim radom. No kako se svakodnevni rad kršćana odnosi prema njihovoj duhovnosti? Jednostavno rečeno, kršćani vjeruju da svaki rad koji služi bližnjima i zajednici – "općem dobru" – također služi Bogu. Gotovo svaki posao može postati produžetak kršćanske vjere. Rad liječnika, odvjetnika i političara nema veću duhovnu vrijednost od rada stolara, smetlara ili taksista; važno je da rad obavljaju za dobrobit drugih. Ova ideja proteže se i na osobne živote kršćana; kršćani imaju obvezu služiti rodbini i prijateljima s ljubavlju i odgovornošću. Kršćani, naravno, ne zamišljaju uvijek svoj rad na ovaj način te ponekad prihvaćaju ideju da su određeni oblici rada vrjedniji od drugih. No kršćanska ideja poziva podrazumijeva da svaki dobro obavljeni rad služi Bogu.

Riječju "poziv" kršćani također označavaju rad za koji je neka osoba posebno podobna zahvaljujući svojim sposobnostima. Pozivi se ne mogu uvijek s lakoćom odrediti te nisu uvijek laki. Mnogi ljudi provedu većinu svojih života pokušavajući utvrditi svoje darove i kako ih najbolje koristiti. Štoviše, kao i svi drugi, kršćani ne uživaju uvijek u svome radu; ponekad, iz razloga koji su izvan njihove neposredne kontrole – nedovoljno obrazovanje, nedovoljne vještine, fizičke bolesti – rade poslove koji im ne donose zadovoljstvo. Kršćansko razumijevanje poziva nije opravdanje nedovoljnih prihoda ili nezadovoljstva; kada nepravda sprečava neku osobu u prihvaćanju svoga istinskog poziva, toj nepravdi treba pružiti otpor. No, iz kršćanske perspektive, usprkos složenostima i teretu posla, svaki posao koji služi bližnjem i općem dobru također može služiti Bogu.

Pravednost

Zapovijed ljubavi prema bližnjemu također odražava primarnu etičku poziciju kršćana. Kako smo spomenuli, ovaj ideal, kojem kršćani teže, ali ga često ne uspijevaju dostići, dolazi iz Isusove svetopisamske zapovijedi. Evanđelja izvještavaju o Isusovoj ljubavi prema bližnjima te njegovoj brizi za pravednost: Isus je brinuo sa siromašne, bolesne i izopćene iz društva te se otvoreno protivio političkim, društvenim i ekonomskim okolnostima koje su pogoršavale njihov položaj. Današnji su kršćani pozvani da oponašaju Isusa, radeći na preobrazbi svijeta kroz ljubav i zagovaranje pravednosti, s obzirom da su i sami preobraženi Božjom ljubavlju i oprostjenjem.

Kršćani razumiju da će njihova nastojanja u oponašanju Krista uvijek biti nedostatna, no to ih ne oslobađa nastojanja da poštuju ovaj etički imperativ koliko god mogu u okolnostima u kojima su se našli. Na primjer, kršćani moraju poštivati dostojanstvo svakog ljudskog bića nastojeći da nikada ne koriste osobe, skupine ili nacije kao sredstvo za postizanje nekog cilja. Kada se pojavi sukob – bilo da se radi o sukobu između dvije osobe ili o mogućnosti međunarodnog rata – kršćani bi uvijek trebali iskušati sve mogućnosti nenasilnog pomirenja. S obzirom da kršćani, kao i svi ljudi, nisu savršeni, oni ne uspijevaju uvijek dostići ovu "zapovijed ljubavi" te ne postupaju uvijek pravedno niti izražavaju uvijek pravedne stavove. Ipak moraju pokušavati.

Kršćanske misije

Kršćanski se život također odlikuje *misijskim djelovanjem*, također poznatim kao evangelizacija. U Evanđeljima Isus zapovijeda svojim sljedbenicima da šire dobru vijest o Bogu po cijelom svijetu. Kršćani vjeruju da je ovaj zadatak trajan. Zadatak širenja Evanđelja isprepliće se s kršćanskim razumijevanjem poziva i pravde. Obavljanje svoga poziva i rad na postizanju pravednosti predstavljaju model kršćanske vjere za nekršćane te su time oblik neizravne evangelizacije. Ipak, "evangelizacija" se obično povezuje s izravnim naporima da se nekršćanima govori o Isusu u nadi da će ih se obratiti na kršćansku vjeru. S obzirom da kršćani vjeruju da je

Isus put do pomirenja s Bogom i vječnog života, rado će podijeliti svoju vjeru sa drugima. U svom najboljem obliku, kršćanska evangelizacija čin je ljubavi—krajnja poslušnost zapovijedi da se voli bližnjega.

Kršćanska evangelizacija često izaziva kontroverze. Nevjernici i pripadnici drugih vjera — a čak i neki kršćani — često s dobrim razlogom doživljavaju evangelizaciju kao samodopadnu i arogantnu. Kršćanska misionarska aktivnost čak se, također iz opravdanih razloga, povezivala sa zapadnim imperijalizmom. Stoga ne postoji konsenzus o najprikladnijem načinu da se kršćanstvo predstavi nekršćanima. Ipak, kršćanska želja za širenjem vjere nije jedinstvena. Većina glavnih svjetskih religijskih tradicija pokušala je povećati svoje redove putem različitih oblika misionarskih aktivnosti.

ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada je upoznati čitatelje s povijesnim razvojem kršćanstva te njegovim osnovnim teološkim načelima. Potičemo čitatelje da dodatno istraže ove koncepte. U današnjem je svijetu važan izazov za sve vjernike upoznati religije različite od svoje vlastite. Suočavanje s tim izazovom možda je najsigurniji put do mirnog suživota među ljudima različitih vjera.

PRILOG

Molitva Gospodnja ("Oče naš"):

Oče naš, koji jesi na nebesima,
sveti se ime Tvoje,
dođi kraljevstvo Tvoje,
budi volja Tvoja,
kako na nebu, tako i na zemlji.

Kruh naš svagdanji daj nam danas,
i otpusti nam duge naše,
kako i mi otpuštamo dužnicima našim,
i ne uvedi nas u napast,
nego izbavi nas od Zla.
Amen.

Nicejsko-carigradsko vjerovanje (381. n.e.):

Vjerujem u jednoga Boga, Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga.

I u jednoga Gospodina Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega.

Rođenog od Oca prije svih vjekova.

Boga od Boga, svjetlo od svjetla, pravoga Boga od pravoga Boga.

Rođena, ne stvorena, istobitna s Ocem, po kome je sve stvoreno.

Koji je radi nas ljudi i radi našega spasenja sišao s nebesa i utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice: i postao čovjekom.

Raspjet također za nas: pod Poncijem Pilatom mučen i pokopan.

I uskrsnuo treći dan, po Svetom Pismu.

I uzašao na nebo: sjedi s desne Ocu.

I opet će doći u slavi suditi žive i mrtve, i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.

I u Duha Svetoga, Gospodina i životvorca; koji izlazi od Oca i Sina.

Koji se s Ocem i Sinom skupa časti i zajedno slavi; koji je govorio po prorocima.

I u jednu svetu katoličku i apostolsku Crkvu.

Ispovijedam jedno krštenje za oprostjenje grijeha.

I iščekujem uskrsnuće mrtvih.

I život budućega vijeka.

Amen.